

Drömmen om den botaniska monografin

Av Mats Svensson

Det finns en dröm som analyseras två gånger i *Drömydning* (1900) och som kallas *Den botaniska monografin*. Det är i analysen av denna dröm som begreppet sexualitet insisterar för första gången i Freuds verk. Det uttalas ännu inte. Ordet sexualitet nämns inte eller berörs endast flyktigt i samband med denna dröm. Analysen av den är ofullständig, vilket Freud inte på något sätt förnekar, utan tvärtom understryker. De saknade bitarna är i huvudsak, efter vad vi vet idag, att Freud liksom sin kollega Königstein på grund av sin judiskhet än en gång hade blivit förbigången vid en professorsutnämning, och att Freuds hustru nekade honom samlag av fruktan för flera barn. Freuds hustru hade nog inte läst bröderna Grimms välkända saga *Hans och Greta*. Hela scenariot finns där, liksom för övrigt i mångt om mycket scenariot för de senare koncentrationslägren.

Men dessa bitar, dessa element, är naturligtvis inte det enda som saknas i hans analys. Det finns också annat som vi i vår tur kan läsa i hans drömbeskrivelse. Redan i dess rubrik. Namnet. Vilket namn? Den botaniska monografin. Vi vet att den monografi som Freud hade sett i ett bokhandelsfönster och som var anledningen till drömmen var skriven av en viss Dr Friedrich Hildebrand. Men hans namn säger oss inte mycket, möjligen eld och brand. Alltså äregirighet, ett av Freud ofta avhandlat ämne. "Monografer har i särskild skrift behandlat en enstaka växtart." Detta uttalande kommer från Carl von Linnés *Fundamenta botanica* (1736), där det utgör aforism nummer 13. Jag vet naturligtvis inte om Freud vid analystillfället tänkte på det, men i denna förbindelse övertar han begreppet sexualitet i den mening vi nu känner det. Jag kan inte se att Freud skulle ha någon särskild anledning att utelämna Linnés namn i sin drömanalys, men så sker i alla fall. Jag läser det så, att om namnet Linné utelämnas i associationerna till drömmen, så är det där-

för att Freud redan läser Linné på ett sätt som skulle göra hans egen analys opublicerbar. Han är ännu inte fullt redo att publicera sin teori om sexualiteten. Men det avgörande skälet är säkerligen ett annat: om han hade nämnt Linné, så hade han också måst nämna detta med att hans hustru nekade honom samlag. Det är på den punkten Freud också tillsammans med begreppet sexualitet uppfinner begreppet sublimering. Vi kan idag översätta det med den intellektuella sexualiteten eller sexualiteten som en intellektuell fråga. Den finns närmast i hans arbete med drömmen, som han ser som något han gör för sitt nöjes skull.

Genom denna sublimering får sexualiteten alltså en intellektuell status. Det finns ett hinder för att tala helt öppet om det som motiverar Freuds dröm. Freud själv har senare understrukt flera gånger att ett sådant – medvetet – motiv aldrig placerar sig i talet utan att få andra konsekvenser, som har att göra med andra motiv, dessa däremot omedvetna för talaren.

Den andra dröm som Freud i sin bok ägnar en djupgående analys kallas drömmen om Irmas injektion. Där dyker en annan besvärande historia upp som för övrigt också den har med äregirighet att göra. Det är historien om kokainet, närmare bestämt om att han ansåg sig ha blivit berövad äran för att ha upptäckt dess anestetiska egenskaper och gjort dem kliniskt användbara. Hans icke judiska kollega, Koller, fick denna ära i stället.

Nu förstår vi att historien handlar om namnet. Namnet Freud har på grund av sitt ursprung blivit struket ur rullorna. Skulle Freud ha varit omedveten om att han själv, beträffande begreppet sexualitet, hade strukt Linnés namn som dess upphov? Det kan vi inte veta. Men vi kan dra slutledningen att något sådant hade ägt rum, vare sig Freud varit medveten eller omedveten om saken.

Och när jag i förordet (av Jean-François Battail) till den franska upplagan av Linnés *Nemesis divina*¹ läser att "Linnés namn är för alltid förknippat med botaniken...", finner jag det närmast uteslutet att detta namn inte också

¹ Carl von Linné, *La Vengeance divine. Nemesis Divina*, Paris, 1994, p. 5.

har föresvävat Freud i samband med analysen av drömmen om den botaniska monografin (och även drömmen om Irmas injektion). Som Freud antecknar hade han själv varit författare av en dylik monografi, alltså en detaljerad framställning av en så kallad varietet, nämligen kokainet. I jämförelse med den store nomoteten Linné skulle alltså namnet Freud bara bli en liten bidragsgivare i jämförelse med den store systembyggaren. Drömmen kan betraktas som en sådan varietet, varvid cyklamen resp. kronärtskocka (paret Freuds resp. favoritblommor, som ges en central plats i hans tydning av drömmen) kommer att tjänstgöra som en metafor för drömmen själv, med dess grundläggande hänvisning till talsvårigheten och den sexuella differensen.

mats.svensson.freudianska@telia.com